

Чижевський Борис Григорович,
кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України;
Заслужений працівник освіти України.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>
chyzhevskiyi.bg@gmail.com

Управлінська компетентність в період трансформаційних процесів – запорука успіху

Процеси державотворення в період війни та воєнного стану відзначаються суттєвими трансформаціями в українській сфері освіти в контексті політичних, соціальних, економічних, культурних, інформаційних змін. Сферу освіти охопили всеохоплюючі трансформаційні процеси, які були наслідком подолання загроз, викликів, наслідків війни, втілення інноваційних перетворень та реалізації реформ останніх десятирічь.

Трансформування у сфері науки і освіти в Україні необхідно поєднувати з загальноєвропейськими підходами та тенденціями, у тому числі із тими, які визначено в рамках проектів Європейського Союзу, Ради Європи, ОБСЄ. Під час управління в період трансформаційних процесів керівники освіти, директори шкіл мають дати відповідь на запитання, наприклад, якою має бути повна загальна середня освіта для України, в Україні, про Україну?

Нині в Європейському розвитку визначними є три тенденції:

-перспектива соціальної, наукової, освітньої, культурної та економічної інтеграції, можливість співдружності, розширення діапазону єдності, солідарності, консолідації, що поширюються та політичної уніфікації;

-розвиток інноваційних технологій, які відкривають необмежені можливості для співробітництва та дружніх зв'язків і творчої праведної, щиросердної співпраці європейців;

-революційні перетворення в Центральній та Східній Європі, європейська консолідація у війні проти росії, які значно розширили уявлення про місце, роль, статус і значення європейських інститутів та України.

Управлінцям, керівникам необхідно також враховувати етнічну, лінгвістичну, культурну різноманітність європейського регіону, переплітання історії розвитку та інтересів, самобутність і специфіку національних європейських держав, що не виключають подібності та загальності їхніх нагальних проблем сьогодення – утвердження Миру, Світла, Любові, Добра, Богатства. Зростання міграційних та інтеграційних процесів зумовлених не тільки жорстокими, безжалісними, безщадними, руйнівними війною, пандемією, епідеміями, карантинами робить європейські держави більш взаємозалежними, а сфери освіти вседоповнюючими та консолідованими. Дедалі частіше на передній план виступає питання про стандартизацію європейської освіти, уніфікацію національних систем освіти, введення загальних європейських сертифікатів, розробки єдиних підходів до змісту навчання та виховання.

Традиційна роль сфери науки і освіти значно розширюється. Зростає значення зв'язку закладу загальної середньої освіти з навколишнім світом і його творча неперервна діяльність щодо формування умінь загальнолюдського, загальножиттєвого плану, яким у сучасній європейській педагогіці надається більше уваги, ніж суто професійним умінням. Актуальним є реалізація проблеми “Пізнай у собі людину”. Усім необхідно поспішати творити добро та блокувати, знешкодити зло.

Варто зважати на те, що наукові знання, наукове мислення, науковий світогляд безумовно, беззаперечно, залишаються основними параметрами освітнього розвитку дітей та учнів, акцентується увага на їх удосконаленні, усвідомленні, раціоналізації і використанні адекватно ситуації.

Основою трансформаційних процесів та розвитку сфери науки і освіти в Європейському регіоні є компетентність, у тому числі і управлінська компетентність.

Основною ідеєю компетентності (competent – англ. – уміння) є формування здібності та здатності використання знань, досвіду найефективніше та відповідно до стандартної, нестандартної, у тому числі, критичної ситуації. Компетентність або уміння в даному випадку розуміються у широкому понятті, ніж просто професійні, дидактичні уміння або володіння технологіями,

методами і формами навчання і виховання, організації та скеровування роботою колективу. До них належить широкий спектр соціальних, організаційних, партнерських, союзних, колегіальних, комунікативних умінь, сформованих на основі духовності, моралі, культури, знань, досвіду, цінностей отриманих та здобутих у процесі навчання, вивчення, виховання, самовиховання, розвитку та становлення як людини, фахівця, спеціаліста, професіонала.

Зокрема, в завдання європейської освіти введено формування нового типу умінь, який отримав назву «уміння ефективного співробітництва в багатомовному контексті». Особливо відчули гостру необхідність у володінні відповідними вміннями діти, учні, батьки, учителі, науковці які емігрували до країн Європи у результаті війни та воєнних дій на території України. Актуальною є проблема розвитку оціночних критеріїв функціональності та якості сфери науки і освіти, а також спроможності швидкого подолання неуспішності, освітніх втрат, освітніх розривів особисто та відповідально кожним учасником навчально-виховного процесу. Нині в міжнародній та європейській діяльності беруть участь мільйони людей різних культур, релігійної, національної належності. Щоб їхня діяльність була ефективною і результативною, порушується питання розробки єдиних критеріїв, стандартів і підходів як оволодінні іноземними мовами, так і у розвитку комунікативних, інтеркультурних умінь, до яких належить уміння спілкування, культура, етика, протокол і демократичність у стосунках та взаєминах, уміння самовираження і адекватного ставлення до самого себе, оточення, реалістична поміркованість до іншої думки, дій та вчинків.

Духовно-моральний, соціально-економічний, науково-освітній та культурний розвиток соціального правового рівноправного людського суспільства на основі демократичної держави великою мірою залежить від здатності його членів, які є вихованцями школи, до самовдосконалення й професійного та інтелектуального розвитку та зростання. Директори шкіл мають також враховувати, що одним із завдань європейської освіти стає формування навичок та умінь, потрібних людині в її подальшому житті для здобуття, оволодіння новими науковими знаннями. Це уміння учасників навчально-

виховного процесу на всіх освітніх рівнях бути самодисциплінованим, планувати й розподіляти свій час, самостійно організувати навчання, вивчення, самоосвіту, свою працю, добирати, аналізувати, порівнювати й оцінювати потрібну інформацію, користуватися інформаційними джерелами, соціальними мережами та володіти почуттям відповідальності.

Необхідно також враховувати, що для європейських країн, які формують спільний ринок праці, стає необхідним певний та чіткий рівень координації й стандартизації допрофесійної та професійної підготовки. Традиційні знання вже не можуть повною мірою задовольнити потреби ринку праці, які зросли через соціально-економічні трансформації. Якщо у 50-60 роках ХХ сторіччя вважали, що людина отримує наукові знання, здобуває освіту, фах, який їй вистачить на все життя, то сьогодні технологічні, інноваційні зміни, екологічні проблеми, зміна клімату і економічні переструктурування зумовлюють такі часті глобальні та локальні завдання, потреби та тенденції в умовах праці, що ніхто не зможе все життя виконувати одну й ту ж саму роботу, не змінюючи знарядь праці та технологій виробництва. Уміння переучуватись, підвищувати свою кваліфікацію, змінювати спеціальність стає потрібним для кожного європейця.

Розвиток інформаційних та цифрових технологій, розробка штучного інтелекту, запровадження хмарних технологій, електронного документообігу, створення власного електронного кабінету дедалі більше впливає на щоденне життя людей і без знання основних елементів цих технологій неможливо розв'язати навіть щоденні та побутові проблеми. Тому на рівень загальноєвропейського стандарту виходить комп'ютерна грамотність, формування системи захисту персональних даних, брак яких відкидає людину на периферію ринку праці або формує передумови комплексної особистої незахищеності.

Перелік умінь, які нині конче потрібні кожному громадянину Європи, кожному управлінцю, можна продовжити та розширити. Для європейської педагогіки проблема стандартизації умінь – не менш важлива, ніж розробка стандарту змісту освіти. Це допомагає взаєморозумінню, мобільності і розвитку загальноєвропейських відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Андрущенко В. Організоване суспільство: Проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть : Досвід соціально-філософського аналізу : у 2 кн. / В. Андрущенко; наук. ред. В. Савельєв. – 3-тє вид., виправл., доповн. - Київ : Знання України, 2018 - . Кн. 1 : Від мрії до дії. – 2018 – 659 [1]; Кн. 2 : Філософія новітнього державотворення. – 2018. – 647 [1] с.
2. В.І. Вернадський Вибрані праці / Національна академія наук України, Переклад М.І. Кратка. - Київ, Видавництво “Наукова думка”, 2005 – 300 с.
3. Громадсько-активні школи: управління та механізми розвитку: практичний посібник / О.М. Онаць, Н.М. Островерхова, Л.М. Попович, М.Г. Шевцов – К.: КОНВІ ПРІНТ, 2019 – 96 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. - 448 с.
5. Кремень В.Г. Філософія управління: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Знання України, 2007. – 360 с.
6. Кудряк С.М. Сучасні вектори розвитку системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти: монографія / С.М. Кудряк. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2020 – 464 с.
7. Курило В.М. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки. / Курило В.М., Шепотько В.П. – К.: “Деміур”, 2006. – 432 с.
8. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник. – К.: Центр “Магістр-S” Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.
9. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / За ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.